

Formstærk fremgang skal mærkes af alle

Fremgangen i dansk økonomi og på arbejdsmarkedet har været solid de seneste år. Der er udsigt til en årlig vækst omkring 2 pct. i 2019 og 2020 og en yderligere stigning i beskæftigelsen på ca. 50.000 personer. Økonomien er godt rustet til den øgede aktivitet, og der er ingen væsentlige ubalancer. Vurderingen er, at arbejdsmarkedet er i fin form, og der er lav risiko for overophedning de kommende år. Det vigtigste er nu at sørge for, at alle får gavn af den formstærke fremgang og at sikre, at den solide vækst kan vare ved.

Fortsat pæn vækst omkring 2 pct. de kommende år Fremgangen i dansk økonomi har været ganske solid de seneste år med en årlig vækst på 2,3-2,4 pct. i 2015, 2016 og 2017. Der er udsigt til fortsat pæn fremgang de kommende år. For 2019 og 2020 skønnes en BNP-vækst på henholdsvis 2,0 pct. og 1,9 pct., jf. figur 1.1a.

Væksten i 2017 var meget svingende gennem året med en kraftigere vækst i 1. halvår end i 2. halvår. Det gav modvind ind i 2018. Samtidig er eksporten faldet i 1. halvår 2018, hvilket dog ventes at være midlertidigt. Samlet set betyder det, at der er udsigt til en BNP-vækst i år på blot 0,8 pct.

Væksten de kommende år ventes især at være trukket af privatforbruget og erhvervsinvesteringerne samt med positive, dog aftagende, bidrag fra boligbyggeriet og eksporten, jf. tabel 1.1. Det offentlige forbrug og de offentlige investeringer skønnes ikke at bidrage særligt til BNP-væksten.

Udsigt til yderligere fremgang i beskæftigelsen Det solide opsving har smittet af på arbejdsmarkedet. Beskæftigelsen er steget med over 150.000 personer siden 2013. Sidste år blev der skabt 48.000 flere job. Der har ikke været større årlig fremgang i beskæftigelsen siden højkonjunktoren i 2006/2007. I disse år steg beskæftigelsen imidlertid væsentlig mere – med henholdsvis 63.000 og 66.000 personer årligt.

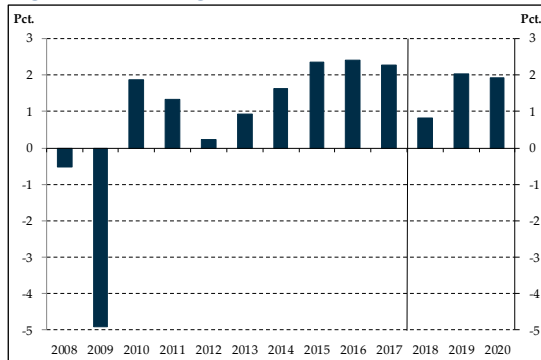
Fremgangen er fortsat ind i 2018, og beskæftigelsen målt i personer er nu endelig tilbage på niveauet fra 2008 – 10 år efter krisens begyndelse. Samlet set skønnes beskæftigelsen at stige med 45.000 personer i 2018.

Der er udsigt til yderligere stigninger i beskæftigelsen de kommende år, om end fremgangen påregnes at aftage lidt. Det sker i

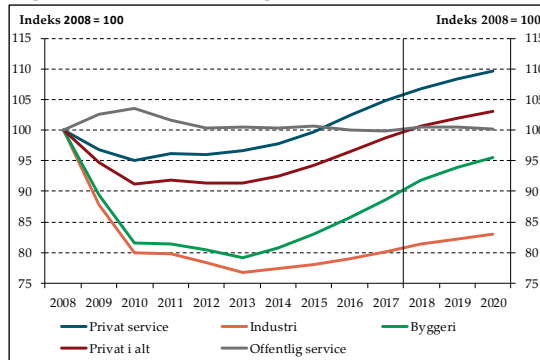
takt med, at økonomien normaliseres, samtidig med, at produktivitetens væksten forventes at tiltage en anelse. Der ventes at blive skabt godt 50.000 flere job fra 2018 til 2020.

De mange nye job er hovedsageligt kommet i den private sektor med fremgang i både de private serviceerhverv, industrien og byggeriet, mens beskæftigelsen i den offentlige sektor har været tæt på uændret. Den tendens ventes at fortsætte, jf. figur 1.1b.

Figur 1.1a. Årlig BNP-vækst

Figur 1.1b. Beskæftigelse, brancher

Anm.: Tal for 2018-2020 er LO's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Stærk økonomi med lav risiko for overophedning

Dansk økonomi har været godt rustet til den øgede aktivitet. Både økonomien og arbejdsmarkedet er i dag mere balanceret, end det var tilfældet i midten af 00'erne. Der er samtidig gode forudsætninger for fortsat fremgang, og der vurderes at være lav risiko for overophedning af økonomien de kommende år, jf. boks 1.1.

Stigende arbejdsstyrke ...

At arbejdsmarkedet i dag står stærkere skyldes ikke mindst en kraftigt stigende arbejdsstyrke. En væsentlig del af fremgangen i beskæftigelsen kan tilskrives en øget arbejdsstyrke. Den er fra 2013 til og med 2017 steget med ca. 130.000 personer og nåede sidste år over 3 mio. personer, hvilket er den største nogensinde. Der er udset til en stigning i arbejdsstyrken på yderligere ca. 85.000 personer fra 2017 til og med 2020. Det skal blandt andet ses i lyset af tilbagetrækningsreformen, som betyder, at flere personer forventes at være aktive på arbejdsmarkedet i længere tid, flere unge, der kommer ind på arbejdsmarkedet, en øget integration på det danske arbejdsmarked samt en fortsat tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

... giver mulighed for fortsat stigende beskæftigelse

Potentialet for yderligere stigninger i beskæftigelsen er således til stede. Der er også plads til fortsat fremgang. Selv om beskæftigelsen omsider har hentet det tabte fra krisen, skønnes beskæftigelsesfrekvensen (beskæftigelsen i forhold til befolkningen mellem 15 og 64 år) ikke helt at nå tilbage på før-krise niveau frem mod 2020.

Boks 1.1. Økonomi og arbejdsmarked i bedre balance end under opsvinget i 00'erne

Midten af 00'erne		Aktuelt
	<p>Kapaciteten på arbejdsmarkedet</p> <ul style="list-style-type: none"> Der er udsigt til en stigning i arbejdsstyrken på ca. 85.000 personer fra 2017 til 2020, <i>jf. Danmarks Statistik og LO-skøn</i>. I foråret 2006 ventedes en stigning på godt 10.000 personer fra 2005 til 2008, <i>jf. Det Økonomiske Råd</i>. Der er aktuelt "mangel på arbejdskraft" ved 5 pct. af stillingerne, <i>jf. STAR, Arbejdsmarkedsbalancen, efterår 2018</i>. Det er på niveau med efteråret 2016 og efteråret 2017. I efteråret 2007 var der mangel på arbejdskraft ved 17 pct. af stillingerne. Udfordringerne er dog meget forskellige på tværs af brancher og erhverv. På visse områder er der udfordringer med at skaffe arbejdskraft med specifikke kvalifikationer - herunder faglært arbejdskraft. Der er ganske få stillinger, hvor der aktuelt er såkaldt "omfattende mangel". Hovedparten af disse hører til i den offentlige sektor, og særligt sundhedsvæsenet, hvor der har været rekrutteringsudfordringer i mange år - også under krisen. Lønstigningerne er fortsat moderate med en gennemsnitlig lønvækst på 2,5 pct. i 1.-3. kvartal 2018, <i>jf. DA</i>. Lønudviklingen er steget en anelse på det seneste i takt med konjunkturudviklingen. I midten af 00'erne var der en kraftigere acceleration i lønudviklingen fra en lønvækst på 2,8 pct. i 2005 til 4,1 pct. i 2007 og 4,5 pct. i 2008. 	
	<p>Finanspolitisk holdbarhed</p> <ul style="list-style-type: none"> De offentlige finanser er aktuelt meget sunde. De Økonomiske Råd beregner en holdbarhedsindikator (HBI) på 1 pct. af BNP, <i>jf. Dansk Økonomi, efterår 2017</i>, og der er på den baggrund ikke behov for strukturelle stramninger. I 2007 beregnedes en HBI på -1,4 pct. af BNP, <i>jf. Dansk Økonomi, efterår 2007</i>. 	
	<p>Overskud på betalingsbalancen</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2017 var der et overskud på betalingsbalancen på 8,0 pct. af BNP. Overskuddet ventes at falde til ca. 6 pct. af BNP i 2020, <i>jf. Danmarks Statistik og LO's skøn</i>. I perioden 2005-2007 faldt overskuddet hurtigt fra 4,2 pct. i 2005 til 1,4 pct. i 2007. 	
	<p>Boligmarkedet</p> <ul style="list-style-type: none"> Huspriserne er steget med 4 pct. i både 2016 og 2017, <i>jf. Danmarks Statistik</i>. Der er udsigt til en svagt aftagende vækst i huspriserne de kommende år. Trods forventning om afdæmpning kræver dele af boligmarkedet fortsat bevågenhed, herunder udviklingen i storbyerne. I 2005 og 2006 steg huspriserne med henholdsvis godt 17 pct. og knap 22 pct. 	
	<p>Kreditvækst</p> <ul style="list-style-type: none"> Den finansielle sektor har strammet kreditpolitikken siden krisen, og det har betydet en moderat udlånsvækst på ca. 2½ pct. i 2017, <i>jf. Danmarks Nationalbank</i>. Udlånsvæksten er steget en anelse i 2018 til 3¼ pct. (jan-sept). I årene op til krisen i 00'erne blev der ført en meget lempelig kreditpolitik med en årlig udlånsvækst på mellem 11-15 pct. i 2005, 2006 og 2007. 	
	<p>Produktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> Der har i 2014-2017 i gennemsnit været en årlig vækst i timeproduktiviteten på 1,1 pct., <i>jf. Danmarks Statistik og LO-beregninger</i>. Det dækker blandt andet over en udvikling på 1,5 pct. i 2014, 0,4 pct. i 2016 og 1,0 pct. i 2017. I 2004-2007 var der i gennemsnit en årlig vækst i timeproduktiviteten på 1 pct. Faldende fra 2,5 pct. i 2004 til 1,2 pct. i 2006 og -0,2 pct. i 2007. 	

<i>Fortsat ingen generelle rekrutteringsudfordringer</i>	Rekrutteringsudfordringerne på det danske arbejdsmarkedet er fortsat relativt begrænsede. Langt de fleste virksomheder, der har behov for at rekruttere, får den arbejdskraft, de søger. Omfanget af mangel på arbejdskraft er tæt på uændret de sidste par år og befinder sig et godt stykke fra situationen i 2007/2008. På visse områder er der dog udfordringer med at skaffe arbejdskraft med specifikke kvalifikationer, herunder ikke mindst faglært arbejdskraft.
<i>Plads til tiltagende lønstigninger</i>	Lønstigningerne er tiltaget en anelse på det seneste efter at have ligget nogenlunde stabile de seneste par år. Løn væksten ventes at stige yderligere de kommende år. Der er tale om en normalisering i takt med konjunkturudviklingen. Lønstigningerne bidrager i kombination med den ventede udvikling i forbrugerpriserne til real-lønsfremgang, hvilket også skønnes at være tilfældet de kommende år.
<i>Sunde offentlige finanser</i>	De offentlige finanser herhjemme er meget sunde, og finanspolitikken vurderes overholdbar. Sidste år var der et overskud på den offentlige saldo på 1,2 pct. af BNP, og der påregnes omtrent balance på saldoen de kommende år.
<i>Stort opsparingsoverskud</i>	Der er samtidig et stort opsparingsoverskud i økonomien. Det kommer blandt andet til udtryk ved et betydeligt overskud på betalingsbalancen. Udviklingen peger på, at forbruget aktuelt ikke er lånefinansieret, som det var tilfældet under opsvinget i 00'erne. Det underbygges af, at der fortsat er tale om en forholdsvis afdæmpet udvikling i udlån til husholdninger og virksomheder.
<i>Boligpriserne stiger – men væksten er aftagende</i>	Boligpriserne er steget siden 2013 i takt med bedringen i økonomien, stigende indkomster og lave renter. Der har dog været tale om relativt moderate stigningstakter sammenlignet med tidligere perioder med prisstigninger på 4 pct. de sidste par år mod 6 pct. i 2015. I takt med stigende renter forventes prisstigningerne at aftage lidt de kommende år. Det skyldes også, at der er indført stramninger af lånevilkårene på realkreditmarkedet.
<i>Moderat produktivitetsvækst for den samlede økonomi</i>	Produktiviteten for den samlede økonomi er gennemsnitligt steget med 1,1 pct. årligt i det aktuelle opsving. Det dækker dog over en meget svingende udvikling mellem årene og på tværs af brancher. Produktivitetsvæksten skønnes at tiltage lidt de kommende år. Der er imidlertid fortsat tale om en forholdsvis moderat produktivitet-fremgang, der ikke ventes at overstige 2 pct. frem mod 2020. Histo-

risk set har produktivetsforbedringer bidraget betydeligt til væksten i økonomien. Fokus skal derfor være på at øge produktiviteten for at sikre varig, solid vækst.

Stadig ledige hænder på arbejdsmarkedet

Dansk økonomi og arbejdsmarkedet står således stærkt uden væsentlige ubalancer. En situation, der adskiller sig betragteligt fra opsvinget i 00'erne. Fremgangen i beskæftigelsen er i dette opsving nærmest foregået synkront med udviklingen i arbejdsstyrken, og derfor er der stadig ledige hænder på arbejdsmarkedet. Beskæftigelsen kan stige og arbejdsløsheden reduceres yderligere, uden at vi løber tør for arbejdskraft.

Det er afgørende, at den førte finanspolitik tager højde for dette. Set i lyset af konjunkturudviklingen er det fornuftigt med den beskudne stramning, som finans- og strukturpolitikken aktuelt bidrager til, jf. *Økonomisk Redegørelse, august 2018*. Men det er ikke nødvendigt at stramme finanspolitikken yderligere af frygt for overophedning. Og der er intet belæg for ensidigt at fokusere på at øge arbejdsudbuddet yderligere. Effekterne af allerede gennemførte udbudsreformer er end ikke slået fuldt igennem endnu.

Formstærk fremgang skal mærkes af alle

Det er positivt, at beskæftigelsen når historiske højder. Det åbner samtidig en mulighed for, at flere kan få foden inden for på arbejdsmarkedet. De gode tider skal bruges på at sikre, at alle får gavn af fremgangen i dansk økonomi. Samtidig skal der arbejdes for en varig, solid vækst.

Der skal investeres i personer på kanten af arbejdsmarkedet, så endnu flere får ordentlig fodfæste. Der er også behov for en opkvalificering- og uddannelsesindsats. Det bidrager både til at øge vækstpotentialet og er med til at sikre et bedre match mellem de kvalifikationer, virksomhederne efterspørger, og de kvalifikationer, arbejdsstyrken har. Væksten på længere sigt sikres desuden også ved at investere i kapitalapparatet, herunder ikke mindst investeringer i og tilpasning til den nyeste teknologi.

Opsvinget giver gode rammer for en højere levestandard blandt lønmodtagerne. Reallønsfremgangen bidrager især til, at forbrugerne får flere penge mellem hænderne og råd til et større privatforbrug. Anderledes forholder det sig med velfærden. Stramme rammer for udviklingen i det offentlige forbrug betyder, at den of-

fentlige service end ikke kan følge med det stigende pres fra befolkningens udviklingen. Helt konkret betyder det, at servicen pr. borger vil falde i prognoseperioden.

Der skal afsættes midler til at imødekomme det stigende servicebehov. Velfærdsniveauet skal følge med den demografiske udvikling, og der skal sikres en tidsvarende offentlig sektor. Den offentlige og private sektor er hinandens forudsætninger, og den offentlige velfærd er med til at skabe de nødvendige rammer for vækst og velstand.

Tabel 1.1. Hovedtal for fremskrivningen af dansk økonomi, 2018-2020

	2017	2018	2019	2020
	----- <i>Mia. kr.</i> -----		----- <i>Procentvis realvækst</i> -----	
Privat forbrug	1.017	2,4	2,0	2,0
Offentligt forbrug	536	0,4	0,4	0,4
Offentlige investeringer	73	1,9	2,0	0,8
Boligbyggeri	103	10,4	4,4	3,4
Erhvervsinvesteringer	285	7,1	0,5	4,2
Eksport	1.188	0,2	3,0	2,9
▪ heraf industrieksport	554	2,6	2,9	2,9
Import	1.033	4,1	2,1	3,0
Lagerinvesteringer ¹⁾	6	0,0	0,0	0,0
BNP	2.178	0,8	2,0	1,9
	- 1.000 personer -		----- <i>Ændring i 1.000 personer</i> -----	
Beskæftigelse (inkl. orlov)	2.919	45	29	22
▪ heraf privat	2.101	40	30	24
▪ heraf offentlig	818	5	-1	-2
▪ heraf støttet med løn	80	4	3	3
Arbejdsløshed, registreret	91	-4	-4	-2
Arbejdsstyrke	3.010	40	25	20
Bruttoarbejdsløshed ²⁾	116	-8	-5	-3
	----- <i>Mia. kr.</i> -----			
Betalingsbalancen	173	130	156	144
Offentlig sektors saldo	26	2	3	-3
	----- <i>Pct. af BNP</i> -----			
Betalingsbalancen	8,0	5,8	6,8	6,0
Offentlig sektors saldo	1,2	0,1	0,1	-0,1
	----- <i>Pct.</i> -----			
Bruttoarbejdsløshedspct.	4,2	3,9	3,6	3,5
Gns. obligationsrente ³⁾	0,7	0,6	1,0	1,5
Inflation	1,1	0,9	1,6	1,8
Vækst i huspriser	4,0	3,6	3,0	2,5
Lønstigningstakt ⁴⁾	2,3	2,5	2,7	2,8

1) Skøn er vækstbidrag i pct. af BNP.

2) Bruttoarbejdsløshed er den registrerede arbejdsløshed tillagt aktiverede dagpengemodtagere og aktiverede jobklare kontanthjælpsmodtagere.

3) Vægtet gennemsnit af kort variabel rente, rente på 10-årig statsobligation og rente på lang realkreditobligation.

4) Lønudvikling på DA-området

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM), Realkreditrådet, Thomson Reuters, DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.